

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 323 4° (LN 1180)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 323 4° (LN 1180)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 323 4° (LN 1180)

Early European Books, Copyright © 2009 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Royal Library, Copenhagen.
Hielmst. 323 4° (LN 1180)

Kongens Bibliotek
tilføjet

323

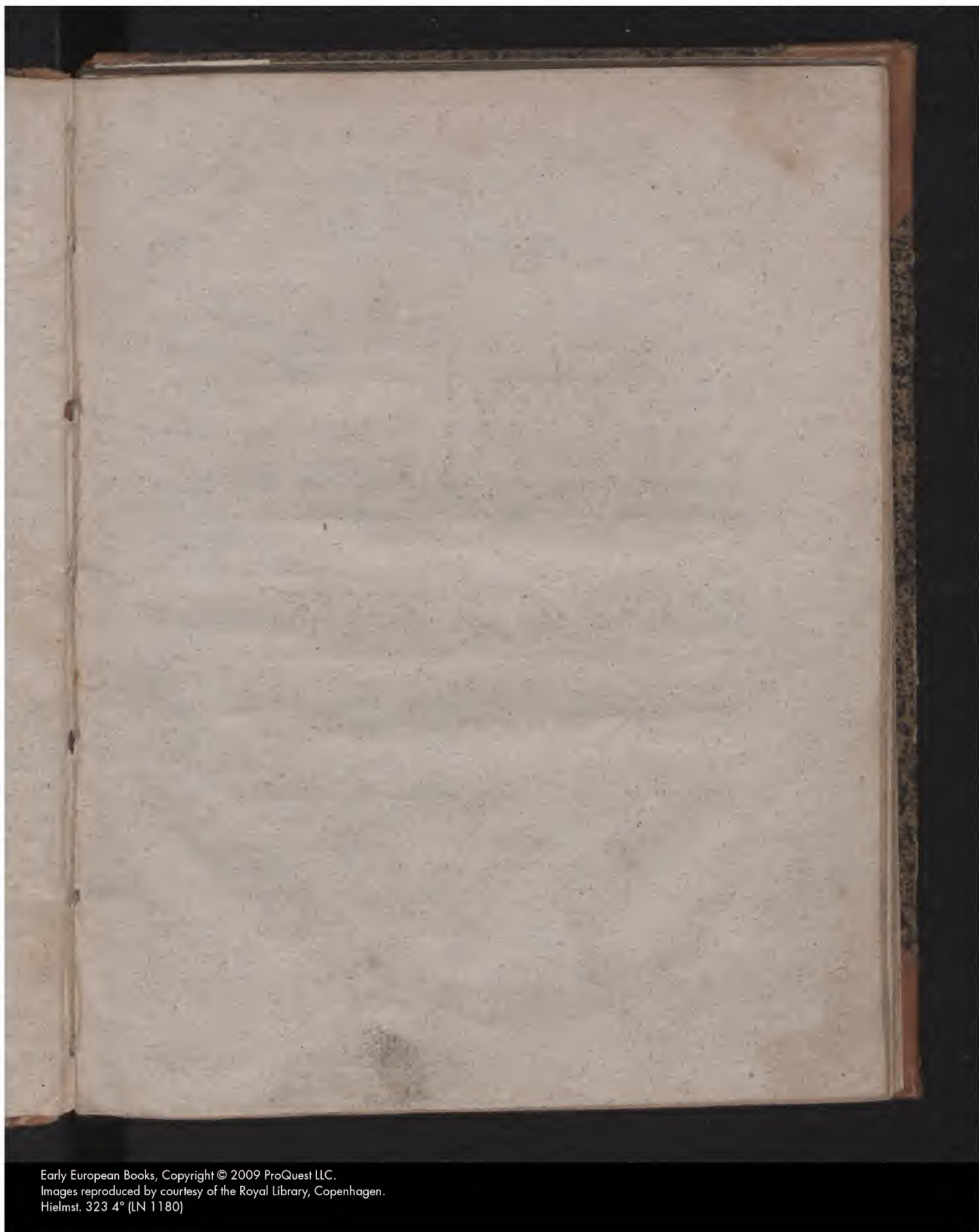
DA BOX

BOX
N° 323.

- L N 1180

M

En formaning oc atvarsel om Den lepe-
pede oc forkludede hosedieffuel/ som
er opueret mod al tuet oc ære.

DEn hellige Paulus siger til de Romere i det
flette Capitel/ at syndens sold er Døden/ oc
icke aleniste/ den tinelig eller ewige død/ men
al wlycke/ bedrøffuelse/ Siugdom eller huad
for modgang dette lessnit haffuer paa sig/ som
oc saadant altsammen er aff Gud paalagt
vore første saarelde Adam oc Eua/ til en straff for synden
Gen: vdi det tredie Capitel. Men effter det gamle almindelig
ordsprock. Crescentibus peccatis crescunt et pœnæ. Det er/
naar Synden voper da voper oc saa straff oc pine for Synden/
lader Gud det icke bliffue ved saadan en almindelig wlycke.
Men som Synden tager til/ voper oc opstiger i Verden/ saa
lader Gud oc saa hans vrede oc straff vope oc opstige met och
hoff Synden. Lige som nu Synden haffuer voxit altid i Ver-
den / indtil denne stund / oc folckit er vordit so arger oc verre
dag fra dag / saa haffuer so daglige oc saa / mere oc mere w-
lycke/ oc større modgang sult der effter/ som oc saa de Histo-
rier aff gamle och ny Testamente/ och der til met de hedniske
Historier/ saadant rigelige beuise. De der saar/ effterdt ondskab
haffuer fangit effuerhaand/ oc Synden er opstiget paa det høys-
te/ i denne siste tid/ effter Christi egen prophetie/ Saa ere wi
oc saa vnderlagde mere straff/ wlycke/ krig/ Blodspytning/
Pestelentz/ Siugdom/ suar dyr tid/ offuersettelse oc besuering
aff Herskab/ so wi det end hart nock forfare/ sole oc tage paa/

A

Z

61

at oc saa offuer dette altsammen / fulene i luften oc fiskene i
Landet / oc lige saa alt andet / forsunder vnder henderne saar
off / to mere oc mere / at wi skulde to nocksom kende paa straf-
fen / at Synden er vopen oc ondskab er opstiget paa det høy-
ste / Det beuise oc saa oc vinde offuer off / saa mæge atskillige ny
oc vnderlige siugdomme / som icke haffue verit tilsoyn / men de
gamle oldels wdekynre.

Vdi denne Gudz vredis / straffis oc mangfoldig wlyck-
his deyt / formering oc daglig opstigelse / gøre wi lige som hi-
ne hunde / der løbe effter stenen / som mand haffuer ramt paa
dem met / oc bide saare haffige der paa oc tencke icke eller see /
Vdaff hui eller for huad aarsag de bleffue slagne. Lige effter dens
ne art holde wi off oc saa nu / wi klage paa denne onde tid /
som er beladet met saa megen wlycke / wi sidde i aken oc hen-
ge met vort hoffuit / oc bide off i læberne met vor wlycke / ere
fortrighfulde och bedrøffuede / det gør off ont / at wi met vore
Søn haffue leffuit denne onde tid / oc wi tencke icke der en
gang paa / at wi haffue fortrent oc opuert saadan Guds vrede
oc al wlycke mod off / oc at wi skulde salde ind vnder Gudz riiff
oc salde hannem til fode / bede om naade / oc loffue oc tilfige
hannem / at wi ville rette oc bedre vort leffnit. Men wi ere hel-
ter da de rette kompaner / och deylige Søn / som Esaias
Propheet klager offuer / i sit niende Capitel / der hand saa si-
ger. Dette folck vender sig inted om til den som dem slaar /
oc skøder inted om Herren. Der saar mæe wi oc saa bide off i
læberne oc opæde off / met vor egen wlycke / saa lenge som wi
villie / oc wi ere inted der met behulpne / men gøre det verre sø-
er ont / oc bide endelige tenderne vd paa stenen / och gaa saa
hen til

hen til grøde i dor wlycke / saa skal det gaa til / oc off sket lig
ge oc ret. Der saar / at wi see icke paa det / der er eersag til
dor modgang / oc ey heller ville see der til / oc der som wi end
det see / huor fra / vor wlycke vdslyder / tencke wi icke der
paa / oc ey heller offuerueye / huorlunde saadan Guds brede /
maatte bliffue hortuend fra off.

Men at wi kunde paa denne tid nogit gøre / oc icke sigge
off mange / offuermaade drabelige oc vrectige hoffuit Synder /
som wi ere faldne vdi effter Christi prophetie. Der so wi vaare
aldelis frøme oc hoffde ellers ingen Synd / da fortæner Tysk
land nu icke aleniste Guds brede / oc denne neuverdis wlycke
ke / som wi ere nedfynckne vdi / offuer Synder / men det vaare
ingen vnder / at Solen icke mere skinde paa off / oc forden icke
mere bar off / oc at Gud slo der i / met den siste dag / for den
gruselige wnaturalige oc dieffuels ledetbaan / som vngt folck
nu vanskaber sig met / oc saa skendelige beskicker dem vdi / at
icke aleniste Gud / de hellige Engle oc alle frøme erlige folck /
men oc saa diefflene selfue gry oc vndsette sig saare. Som mād
siger for vift / oc i sandhed / at nu en kort tid forleden / vaare en
frommer mand / hoff en Maler oc besilledde sig en taffle / oc bad
at hand vilde male dommedag der paa met stor alvorlighed
oc gruselighed / oc bespynderlige at hand vilde male dieffuelen
paa det allegrummiste / oc Maleren gjorde sin allerstørste flid
der til / oc maledde Dieffuelen paa det allegrummiste / met saas
dan formaledide Hoser / met offuertog / ligge som de ynge kom
paner nu drage dem. Der er dieffuelen kommen oc gaff den
Maler en veldig kindhest / oc sagde / at hand hoffde giort han
nem vold oc wret / at hand hoffde saa malet hannem. Thi
hand sagde sig aldrig at vere saa grum oc saa gruselig / sem
hand

hand haffde aff controsepet hannem met de paltede lompehoset
eller vadstøffe oc det skal nu hiede/ for Gud oc mennisken en
bepydelse oc staa en vel / det som den wrene Dieffuel skam-
mer sig selff saar. Men der aff kunde i lettelige forstaa oc begri-
be/ at der som Gud end nu lenger opfulde met domme dag /
at Verden skulde end nu staa en tid lang/ huad wi met saa-
dant vage folck for en Verden vilde lade effter oss/ om det oc
saa vaare mueltigt/ at Jorden skulde kunde bære vore effter-
kommerne/ i det at de traadde dieffuelen ind/ i hans embede oc
stat/ oc bleffue argere oc gruseligere paa Jorden/ end dieffle-
ne vaare i Hellsfuede/ som nu allerede den første part offuer-
gaar dieffuelen i forstockede blindhed oc ondskab / huilcke der
aldrige saa gæstridige oc egensindige haffde foractet saadā naa-
de som oss nu tilbuds oc wi træde den met spødder/ som det
nu skeer/ men huor det vil hen vdi/ oc huad for en ende det vil
tage/ skal icke Verden kunde se/ kende/ end at vandet slar sa-
men offuer hoffsudt paa dem/ oc indtil de skrige oc sige. Kom-
met i klipper oc falder paa oss etc.

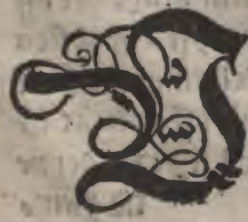
Men effterdi/ at Gud alle Vegne oc altid/ lader hans
Naade tilbude/ oc gaa saar hans brede oc straff/ som den det
icke begerer vor døds/ men vor bedring oc lif/ huilcket der skeer
vden al tuil/ icke foruden aarsage/ at Gud hiemføger oss/ met
en saa rig oc offuerflødig Naade/ oc hans hellige ords store
luff/ som icke er saa skeet tilforn i femtenshundredt aar/ da vil der
effter en hed Solskin komme stor storm oc haffuel/ Ja effter
saadan stor tilboden naade/ vil følge en stor vildelige brede oc
straff. De der vi nu som ere kaldede aff Gud/ met en alvors-
lige oc haard beffalning i det hellige predikke embede/ tilbuder
huer

5
Høller hand paa oc skjuler sig til / at giffue tilkende oc paamlins
de / om saadan en skam / indplantet i naturen / at skjule en
part aff legemet / huor aff den forderffuede nature forfølgelse /
haffuer hendis begyndelse oc oprindelse som til en isukommelse
se oc formaning / at naturen er forderffuet / ved Atffsynden / oc
paa det at kød oc blod / som er optend aldelis oc gandske i
onde løst oc begeringet / skulde icke mere eller lengre forargis
oc røckis til synd / ved saadan nøgenhed / blotelse oc barhed.

Der saar kand mand nu her aff først beslutte / vden al
modsigelse / at denne neruerendis forkludede huse Dieffuel haff
uer først aldelis en ny synd i Verden / oc kommen den paa fode
som er oc mod nature selff / der som de andre Synder haffue dog
deris oprindelse oc vdspræng vdaaff naturen / ond løst oc beger
ring til ont / oc rime sig / ia komme offuer ens met naturen. Der
saar kand oc huer mād lettelige kende oc dømme / huad for en ar
rig oc wforfæmt Dieffuel der regerer nu i det vnges folck / så saa
forfømmelige met stæckede kiorle / som icke naa til binde ga
uene / oc met Hellsfuedis flåmer oc Gldelouer batet oc blotet deris
legeme (oc mest det / så burde mest at vere skjult) oc sette det saa
vde al skā / saar huer mands øyen / til forargelse oc indlaackelse / i
alle onde begerelser oc løst / Huilckit oc saa naturen vil haffue
tilteet oc skjult. Der saar skulde wi bekende / effter saadan vor
første faders Adams exempel oc efftersian / oc effter vor egen
natures indledelse i saadan isførelse oc ombindelse / vor Synd /
skam oc skendtzet / huor i wi ere faldne. Item klage det aff
Hertter saar Gud / first mod onde begeringer oc løst / modstaa
al wrenhed / oc fortage oc saa andie folck den tillackelse til
det onde / som de kunde see paa oss oc saa skjule oss oc tecke til
saar Gud / saar Englerne oc Wennisket / vil teg nu i denne
tid Hitem

tid hlemstille det til de vinge kompanier / oc sette det til deris eget
 Glette oc samuittighed (om de haffue nogen samuittighed) oc
 giffue dem at betencke / huad for en gruselig och wksamactig
 Dieffuel / der haffuer sæt sig i deris Hoser / Huor haardelig
 Gud vil straffe dem der saar at de met saadan kludehoser gø-
 re sig megit bart oc blot saa: Gud / Englerne oc Meniskerne /
 til alle onde begeringer och til al wkyshed / meget mere end
 naar de gaa ret aldelis blot nøgne / Som deris egen natur och
 samuittighed skal paa Domme dag klage paa dem til forðoms
 melse / oc offueruinde dem / at de haffue gjort dem selfue langt
 arriger oc verre / end de vaare spøde oc komne til Verden ved
 den forderffuede natur. Oc endelige skal samme Hosediessuel
 met stor glede / hoffsuerling och triumpherling paa domme dag
 vare paa dem / oc strax efter Guds dom er gangen dem off-
 uet / Hendrage oc hentsøcke dem / met deris Hoseslammer / til den
 eutige Hellsfuedis flamme oc loue / da saa voze vinge kompa-
 nier at see oc forstaa / huad det er for en smycke oc bepydelse oc
 huor deplige saadanne forkludede dieffuels Hoser staa dem.
 Dissimellem saa wi at giffue off til fred / at de spaatte off och
 giffue off en ladder der saar.

Den anden Spnd / som den lompede hose
 dieffuel kommer aff sted mod Gud oc hans
 indsettelse / ordning oc stück.

 Idere scriffuer Høse / i skabelsens bogs tred-
 die Capitel. Der nu Adam haffde saa skul-
 sig / met figene blad / och daar forðt saar
 Guds dom / oc haffde saar sin dom / Huor
 aff hand oc alle hans efterkommere / haffue
 en euig

en enig memorial oc en almindelse breff / hvor aff lat d hand
paaminde sig / hvorlunde hans sag staar / i hvad Synd oc vrie
de hand er falden vdi / til hvilcken skam / skendzel oc varare
hand kom vdi saar Gud / vden det / at Adam selff haffue
glozt sig en amindelse breff / i det at hand flette sig selff en keft
som tilfoer er sagd / gjorde oesaa Gud Adam oc hans Eustia
huer en skindkioztel / oc sporde dem i / hvilcken kioztel / Gud
vor Herre drog Adam vdi til offuersigedighed / hvilcket oesaa
den Hellige Chrysostomus formeller / der hand paeminder sig
selff om sine Synders straff / skade / skam och vlycke / med
saadan klædebaan / oc angret / røffuer oc klager sine Synder
der offuer / oc trøster sig med Guds tilsigelse forrettelse / och
hvorledis det er skicket i det andet lif / der sein hand skal skæ
ne igen saar Gud / som Hiernerne paa Himlen med et for
klart Legeme / effter at skam oc skendzel er afflagt / Som Chri
stus oc den hellige Apostel Paulus haffue saadant forklaret
oc tilkende giffuit / Thi det er letteltge at forstaa der aff / at
naar vor kære fader Adam saa til den viene synkende skind
kioztel aff Gedskind / hand haffde paa liffuit paa sig / da haff
uer hand visselige tenckt paa den smycke oc pydelse / hvor vdi
hand stod tilfoer saar Gud / med sig nøget Legeme / vden al
skam / med stor ære / oc at hand nu daar bleffuen en vrispygge
lighed saar Gud / oc til skamme / hvor saare sluttelige haffue
vor kære fader Adam / doctet oc beuaret sig for al barhed och
nøgenhed / oc haffue med sin kære Eva / vel lundet en sigoe
teckte sig til / med den skindkioztel at forhindre / derpe oc ned
legge hans forkrenet natur / onde begæringes / i sig oc tillagchelse
til Synd

S Her haffue nu de vnge kompanier anden gong / at see
sig om

B 2

fig om / som haffue giffuet sig i tienniste nu i denne tid / Under
den Hosedieffuel / om denne ny praet oc Klædebaan / er saa rin
ge en paateet / der kand ske vden al forargelse oc Synd / som
de det der saar ætte oc holde. Effterdi / at det er strap lige mod
Guds ordning oc skick / huor met / det borttagis oc til inted
gøris i det / at de bare oc blote / ia meer end bari oc blot optec
ke det som Gud haffuer selff tilteckit oc skicket til at være al
tid skule. Er nu saadan Klædebaan / mod Gud och hans
Ordnung oc skick / saa er det oc vist at de ere icke Gud beha
gellige / men beuege / tæcke oc tuinge hannem til vrede. Er nu
Gud vred der saar / saa følger visselige straffen effter hans
vrede / Men huorlunde Gud hlemfoger oc straffer nu Tysk
land / for den oc andre Synders skyld kunde wi see oc nock som
gribe oc føle paa / oc wi skulle end nu bedre gribe oc føle der
paa / effterdi wi icke tilscriffue nogen Synd saadan straff ey
heller aflade / och rette oc bedre oss / som tilfaarn er sagt. Jeg
vilde icke gerne være en Propheet / oc er icke heller / men teg
Befreyer gandske saare / effterdi at Gud som det gamle ord
sprock lyder / gerne straffer der met / huor met mand haffuet
Syndet / at hand i dag eller i morgen skicker Tyrcken offuer
skyldig oc wskyldig som lige saa kand vdhugge oc hasehugge
deris skinebeen / tilge som Hosens ere bestockne / oc sandelige saa
dann daar vel ret forlient straff offuer de verstyggelige paliede
lompende oc skælke Hoser / som mand gerne vnte dem / der
som Gud vilde ekon aleniste forskaane oc spare de wskyldige /
som oesaa fra aar sidē daar en almindelig sauft oc rob vilde
bende nock at Tyrcken haffde allerede vdi Vingeren omgaet
oc handlet met vore Todke / oc ladet dem hugge lige saa i de
ris kinneden som Hosens baare tilsammen slicit / der aff kand
mand

mand da nock som forstaa at Gud loed saadan straff gaa off-
 uer Tydskene/lige for samme Høse skyld. Alligeuel vil det icke
 følge nogen forbedring effter / men de gøre nu ydermere oc len-
 ger frem / effter saadan straff / Gud oc Dieffuelen til tradtz /
 de kludedede offuertog oc slammer end større / wtactigere oc mere
 skalckactige. Men effterdi wi skøde icke effter saadan straff /
 er det letteltige at offuerueye / huad for en stor oc forferdelig w-
 lycke her effter vil følge. Thi Gud kand icke lade Synden
 vere wstraffet / men lader sin vrede oc straff opstige oc bryde
 met oc haff Synden / Gud vilde forbarne sig offuer vor effter-
 kommere / Huilcke wi nest effter oss saadant it had berede.

Hand siger for sant / enddog ieg haffuer icke self seet det /
 at i dette aar / en megtig Hands Søn / huilcken ieg thi icke
 nessne for hans verdigheds oc ypperligheds skyld / skulde haff-
 ue ladet sig giort tre kiler paa saadanne Pluderhose / at ieg
 haffuer stor vnder der paa / at Jorden haffuer icke opsluget saa
 dant it offuer giffuet oc Gud forgaet Henniske / Men Gud
 lader det ske / seer igennem fingre / oc straffer siden det effter /
 langt suarete oc gruseligere (effter hand haffuer saadant tilsted)
 Offriggheden met den wskyldige / som see til saadan skalckhed /
 oc lade dem saa wstraffet hen gaa / effterdi det er io vist / och
 som den almindelig forfaring giffuer / at alt det som verdslig
 Offrigghed icke straffer / det vil Gud hemsøge / vdi sin vrede
 oc hastighed / paa det allergruseligste. Der saar / huad der vil
 følge effter saadan en wnaturlig egensindighed / veed Gud.
 Jeg frøeter / at timelig straff er alt forringe / Gud skal ville
 hemsøge det / met dommedags eulge straff.

Den

Den Tredie Synd / som den forlonkede

Gosedreffuel kominer aff sted mod forbond / plict oc
red / som bleff gjort i den hellige Daab.

Det vride wi / aff den hellige Scrift oc vor egen
forsaring / at wi ere vndfangne oc spode i Syn-
den oc drage vor Leffnit frem der vdi / wi ere
tillneyde der til / fra vor vngdom. Endog saa-
dant sigis om allehonde Synder / Saa er det
dog besynderligt sagt om den Synd / som rege-
rer besynderlige / vdi vor Kød oc blod / som er en wbeskickel-
ge biynde oc begering til wkyshed / at saadan en Synd løber
oc saa i Ecteskab vnder hoben met / oc gør det wrent oc besmit-
tet der / som saar Adams seld gick saar sig / vden al Synd oc
wbeskickelig biynde / Adam gjorde saadan gerning oc Ectes-
kabs plict / til at formere Verden / vden biynde paa den tid.
Men som tilsaarn er sagdt / strax effter hand vaar salden / kuns-
de hand mercke oc føle saadan biynde oc hans naturs forderff-
uelse / hand skulde sig der saar oc teete til / at hand icke skulde
gøre saadanne onde begeringer verre / oc mere optende dem met
saadan opteckelse oc blotelse. Der saar lige som wi ere alle fød-
de aff Adam / oc finde saadan suaghed oc wbeskickelig løst i
oss / saa forbinde wi oss met Gud i Daaben / oc siger hannem
til / at wi skulle imodstaa saadan ond løst i vor Kød oc blod
døde oc reffe vor Legeme / oc at wi ville beuare oss / for huess
at saadan løst kand beuegis / forarsagis oc tilrøckis vdi oss /
paa det at wi vilde icke giffue andre folck nogen forargelse
met ord / seder och Klædebaan / eller huor met der kunde el-
lers ske /

3

lers ske / men lige som Adam tecte til / oc Gud oc saa self
 klædde Adam met den Skindkioptel / at wi oc saa skulle
 holde off vdi ærlighed oc tættighed met vor Klædebaan oc in-
 gen giffue nogen aarsag til det onde / det er den forbond som
 wi haffue gjort i Daaben met Gud / der effter skulle wi hol-
 de off oc leffue / lige som vorre Kære saarsædre oc gamle saars-
 eldre haffue indtil denne dag beskicket dem / met saadan erli-
 ge Klædebaan / oc end nu paa denne dag / holde alle fremme-
 de Nationer sig effter dem / met Klædebaan / som ieg strax
 her effter ydermere vil giffue til kende. Men her met ville wt
 tredie gang giffue at betencke / oc sette vorre unge folck deris
 forkludede Hoser saar nasen / at de ville speyle dem der vdi /
 oc see til / huorledis de gandskelige forgtette Gud oc deris helli-
 ge Daab / oc bliffue til Geneder oc skælke / i det / at de ic-
 ke bæere aleniste saadan ond løst i Hiertet / men huad de haff-
 ue i Hiertet / det giffue de tilkende oc stille saar huer mandes
 øyen / vduortis met deris Klædebaan Gud til forpørsel oc
 deris neste til forargelse. Men (Kære) sig mig / huor til er det
 ellers nyttigt ? huor saar er det begynt / och aff huad anden
 aarsag skeer det ? at vorre unge kompanet lade gøre dem saa
 stackede Kioptel oc Haneler / som icke kunde skule Rem-
 merne / end sige Kilen / oc lade saa forklude deris Hoser / oc
 lade gøre Kilen saar paa met Helffuedis flammer oc klude / w-
 maadelig stor at Dieffuelen sidder oc kaager der vdi paa alle si-
 der / aleniste til forargelse oc ic ont exempel / ia at arme vanittis-
 ge oc wphyltige Piger forledis oc forlæckis der aff / ia skedis oc
 voldtagis der aff / thi huad for tancker oc huskud de nødis
 til at saa der aff / i det at du saa treder frem vnder øyen saar
 dem / giffuer ieg dig self at betencke / du veedst det vel oc gør
 det oc saa

det oc saa der faar / det skalt du oc saa vde det Hoff / at det vaare
 re dig megte bedre / effter den aluorlig Chriſti truſel oc forma-
 ning / at du icke vaare ſpø / eller oc at det hengde en Hølle-
 ſten om halsen paa dig / oc mand kaſte dig i Haſſuit / der ſom
 det er dybeſt / met din Dieffuels paltede oc lompede Hoſer /
 Huor met du ſaa Hoffmodelige oc ſkalckactige ſorarger de vnge
 wſkyldige Piger / Jomffruer oc Quinder / oc egger dem til
 det onde / det ſkaltu ſornemme at om du icke retter dig der vdi /
 da vil det gaa dig ilde met / ſom det er gaatt andre met / ſom
 Chriſtus ſelfue ſiger Luc: 13. Och at den Hoſedieffuel ſkal
 riſſue dig fra Guds anſiet / fra alle Englers oc Helligernis
 anſiet / til en ſkøre ſordømmelſe / oc optende dine ſkinnebene
 met Helffuedis flammer oc Ildelue / at de ſkulle brendis vden
 at ophørlſe oc affladelſe. Gud giſſuit / at du vilt oc ſaa i det
 ſpycke dig bekende oc afflade. Men der ſom alle tro forman-
 ninger til dig ſke til forgeſſuis / ſaa far fri hen / huad Raſſne hør
 til / det druckner icke.

Den Fierde Synd ſom den wfor-

ſkennede Hoſedieffuel kommer aff ſted mod
 det fierde Budord oc ſaarelidenis lydelse.

Som ere nogit komne til dage / oc ere gamle ſolck
 kande vel dragis til minde / vdi huad tuet oc erlighe-
 dore ſaarelidenis hulde vdi deris Klædebaan / huor erlige
 de klædde ſig / met tilſammen bundne Klæder oc lange Klo-
 ſter / at de kunde foruare dem for ſorargelſe oc indlaackelſe til
 wtuot / Huor vdi de haſſue ſom fromme oc tro ſaarelidenis giſſ-
 uet off it exempel oc effterſun / at wi oc ſaa ſkulde opuope i
 ſaadan

saadantuet oc elighed / oc i den maade bliffue de paa Dom-
 medag. Naack som aarsaget saar Gud at det vilde icke lyckis
 met deris Børn / huilke de gaffue ingen aarsage / til saadan
 skalkactig / wtuertig oc wmennefelig Klædebaan. Dog all-
 geuel saa de paa Dommedag at komme sig i deris Hiertet for
 deris Børns skyld / oc hertelige syete oc forskreckis oc øns-
 ke at de haffde aldric affiede oc fød dem eller kommit dem til
 Verden / naar de saa at see / huorlunde deris Børn bliffue
 skickede saar Guds dom oc Ansiet / oc bliffue hendømte och
 hængførde til den ewige forðømmelse saa gruselig forflammede
 och vdhugne och met saadannen wtugtig Klædebaan. Jeg
 holder saa saar i Guds sandhed / der som vore faar aldric skul-
 de en part ny i denne tid opstaa aff døde oc see paa deris ef-
 terkommere saadanne forkludede Hosier / de skulde spørre ach
 det / oc forbande det. Jøst det saar / at det staar dem saa ildes-
 lige som de vaare icke Wemisker / der nest for den forargel-
 se skyld oc tillaaekelse til alle onde begertinger. Saar det tredie /
 for den store behaaffning skyld / at en mig Børge eller Bør-
 regge skal nu langt fære end det gule vaper aff. Nebbet paa
 hannem / haffue flere Pendinge til et par Hosier / end hans
 fader haffde behoff til sine Børllups kleder / som mig er
 tilkende giffurt at det er nu almindeligt / at købe 20 / 30 el-
 ler 40. alne. Silke och Salen til vnderfoet och Hølfuedis
 stammer. Men huorlunde man komner det der vdt / det las-
 der ieg Skriderne fære saar / Jeg holder saa saare at de be-
 holde vel oesaa deris deel der aff / at en Landeknecht lod sig
 købe 11 oc halffemtefinde rissue Alne til vnderfoet / oc den
 tid hand bleff acspurt / Huor saar hand tog icke huindrede alne /
 saarede hand det til / At at halffemtefinde rissue er si lange
 old / som

C

130
Hofse
ord / som falder vel i Landsknechtenis munde / men han
drede er ic stæckt ord oc icke saa vel falder sig ey helder saa
stolt eller saa hoffmodige i Talem. Jeg thi ocsaa icke vel si
det / at en-haffde tredie oc hundiede alne Hofseer til it par
Hofse / Huorlunde kand da Gud lide saadan gensfridghed och
egenstindighed oc see der paa? Jeg vnder der paa / at esserdt
Gud haffuer til forn idet gamle oc ny Testamente / Gaar
delige straffet suare meglit ringe Synder / Huad der skal nu
vere for en leplighed i Guds dom / at hand er nu saa lang
modig / oc lider saadan stoer oc suar wuert oc wdygd / Men
jeg holder saa saare / at vore Synder ere nu saa store / at de
kunde icke betallis met thuelig straff / och at Gud opholder
der saar hans store vrede / indtil Dommredag / paa huilken
hand da skal betale vdi sin hastighed oc grumhed / det som hand
nu disimellem borger off / oc opserssuer met off paa Talstaas
ken.

Den femte Synd som den forflammede
Hofsedessuel kommer aff sted / mod den seduonlighed
oc rette brug som alle folck paa Jorden haffue.

Det er odenbarligt / oc den almindelig forfaring
gissuer det ocsaa tilkende / at alle folck vnder
der Himmelen haffue aff naturens indgissuelle
lige som Adam met det fegen blad / som
til forn er dintalet / paa det allerfliteligste / til
seekte oc skult sig / paa den part aff lissuet /
so n drit vinge folck nu saa wuertelike optecke blote oc bare
saa at ocsaa det folck som for stor hede vdi de hede Land eller
gaa nøge

10
 gaa nøgne / tiltecke dog alligeuel deris skom off indplantede
 tuet / blufel oc erlighed / met skiurter off skone fiedie eller an-
 den kaastelig ting. Wi acte paa denne dag de Wendiske folck
 nogit ringe at være / fram saar wi acte off selfue / dog ser wi at
 der er store erlighed oc tuet hof dem / end hof off / wi som
 ville dog være nogit bedre / oc see icke en Wendiske mand eller
 dreng / være sig aff huor ringe stat hand hand vere / der met
 saa stæckede oc opdragne klæder gaar for fruer oc Jemfruer /
 saa aldelis vere opteckte blot oc bart saar paa sit Legem / at
 hand ey haffuer it skiurt om sine Lender oc sig erlige tiltecker
 oc skiuter. Huilken erlighed nu paa denne tid er ganske for-
 glet oc tilbage sæt / oesaa hof ypperligt folck oc Potenta-
 ter / som icke aleniste gaa for fruer oc for den Meninge mand
 met opteckte Hoser / men kunde oesaa det samme lide / vdi de-
 ris fruemtemmer oc see igennem fingre / at det lader icke sig
 anderledis ansee for mig / end at al Erlighed skal være vduant
 dret aff Tykland oc den wtugtige oc wsnøttige Dieffuel skal
 være indset alle vegne i steden igen. Alle nationer / Daaler /
 Spanier / Franzotzer / Poloner / Vnger / Tatter / oc Turc-
 ker haffue deris lange klæder / oc seduonlige skul oc tilteckel-
 se om deris Liff / oc end nu det beholde / som de det haffue
 sangit off deris faareldre / aleniste haffuer den wfoiskemmes-
 de Dieffuel / Tykland ganske besæt oc indtaget / at der fin-
 dis nu mere tuet / blufel oc erlighed / paa Venus Bierg och
 daar i fordom tid i baghusene / end hof off Tydske / wi som
 dog scriffue oc neffne off alle sammen paa denne dag / Velbyr-
 dige / Beboerne oc Erlige oc haffue icke saa meget erlighed / are
 oc tuet / som en Wyg hand store boxt paa hendis fært.

101
 De der som ieg skulde her met indseie / de Romme-
 C Z ris er

De erlige dregt oc Klædebaan / oc saa Huorledis / de holde och
beuare bespnderlige Lou / ordning oc skick der vdi / da maatte
wi bespnderlige see oc bekende at wi hassde det vel fortient /
at Gud indsporde it fremmte folck it effter det andet / offuer
oss Tycke / at de met Kri oc Blodstyning aldelis oc gandske
voflette / ddelagde och vddreffue oss aff Verden vdi en hastig
nidkerthed / som folck der iche vaare werde at ho paa Jorden
met andre folck / der al tuet oc erlighed vaare Boite fra dem /
oc al skam oc wtuert hassde saet offuerhaand. Lige som Gud
hassuet handlet tilforn i Syndfloden / for den wtuertighed / som
Guds Børn hassde met Genniskens datter / huscken Synd
hassuet dog ekon varit barne leg vden al tuss / imod denne ner
uerrendis wtuert / som saa tit oc mange gange er optegnet.

Men der som / end Gud iche straffer Tyckland paa den
ne tid / i saa maade / Da hassue wi daglige for syen Regens
borten paa Himmlen / paa huscken Gud end nu daglige hols
der oss saare til it exempel oc efftersum / den forbenessnde hans
diede / met Syndfloden.

O Paa den grøne Vande farffue i Regenborten oc met
den anden farffue / som er lige ved Gld / giffuer hand end nu
daglig tilkende oc paaminder / huad hand vil gøre met Glden /
paa Dommendag / Huorledis hand vil betale / paa en hob / met
entge diede / der som hand hassuet lenge sparet / Der paa ville
vi lade to den klude dieffuel oc Hoffelomper / hengaa saa len
ge som det kand vare. Jeg hoer at det er allerede / paa det
groffste forset / at Gud det fortryder oc skal iche lenger kun
delde det / der som Gud fortryder end nu / en tidlang / Da
troer ieg i sandhed / at de henge hele stycker klæde oc Silkes
speck om benene / eller to optencke en flemmere dregt / huor
met de

met de kunde til fulde forstaa Guds vrede oc Hellsuedis aff-
grund.

Den siette Spnd/ som den Hellsuedis
flammede Hosedieffuel kommer aff Sted / mod
vor Christelig Religion oc den hellige
Euangelii Lardom.

En Christen maatte vel forundre sig der paa / oc
tencke sagen effter / huor det so monne komme /
at saadan wtuctelig oc werlig Klædebaan icke
hand findis ellers / hoss nogne folck / end aleniste
hoss de Christne / oc ingen sted i noget Land /
saa almindelig oc saa forferdelig / som i de samme Land och
Steder / vdi hulleke Gud haffuer vdsst sin Naade / oc haff-
uer ladet predicke sit hellige Ord oc den rene Euangelii Ler-
dom. Thi huo der haffuer løst til forundelse och at se och
skue saadan wsfledige / skolckartig oc wtuctig Kludedieffuel /
vdi mange oc hoss fult / Hand i Øi icke lede effter dem i Pau-
dommen. Men gaa sig hen i de Steder oc Land som nu neff-
tis Luthers oc Euangeliske der fanger Hand dem at see / naa-
git ner Haff fra Haff / indtil paa det høyste vederstyggelighed
oc demmelse / Saa at det skal gøre hannem ont i hans herte /
oc vndsette sig oc forferdis der saare / som for den aller gru-
seligste Hafftrolde. Oc er denne en ret aarsag / at saadanne for-
ferdelige Hafftrolde / bliffue saa mange seet Haff fra Haff i de
Euangeliske stader / at Dieffuelen / som vor Herre Christus
formelder / er icke gerne i øde oc wrene steder / oc egne / men
Hand vil oc saa bo i det Guff som er besmøcket / oc seget met
L 3 kofte

Køfte/ oc som det staar i Job / vil hand oc der være / som
Guds bøn staa tyckeste til hobe/ oc som det ordsprock lyder/
bygger hand altid sin kappel oc Robiskro/ der som Gud haff-
uer sin kircke. Der saar følger det her aff / uden al modstæ-
gelse (der som den Hofedieffuel vilde end nu see saa surt oc
icke gerne høre saadane) at alle de / være sig Landsknecht /
Edelfolck / Hoffmænd / eller end nu aff større stat / som klæ-
de sig med saadanne wtuctige Dieffuels Hoser / som den Hof-
sedieffuel er nplige her fremkommen fra den allerbagiste oc dy-
beste sted i Helffuede / oc haffue sojet hannem oc giffuet sig i
selskab med hannem oc med hans Hofffinder / ved hullecke som
ved hans medel oc redskab denne siste Hofedieffuel vanæret
det ppperligt oc dyre Guds ord / Euangelium oc de hellige
Sacramenter til den forargelse/ roß oc bagtale / at vor Herris
Christi stender/ som icke mne lide denne lærdom/ skøde sig der
paa/ forarge sig oc gandskelige beslutter/ at det er icke mueltig/
at denne lærdom skal være aff Gud/ mand slunger / siger och
scriffuer der om/ huorlunde oc huad mand vil. Effterdt at nu
samme lærdom er forkyndet oc obenbaret / da findis lige i de
samme land/ de folck / som lade sig beuege til saadan wtue-
tig Klædebaan/ som icke er Meniskelig / oc ville alligeuel
holde sig for fröme Christine oc Guds bøn/ oc ire dog i sand-
hed ligere den wtreniste Dieffuel/ med saadan Klædebaan/ end
de ere Menisker/ end siige Gude bøn/ at ieg oc self for min
person maa siige oc bekende/ naar ieg i denne tid seer vnge folck
paa Baden/ paa Marchen eliet i kircken / at ieg icke vreed/
om ieg skal ansee dem/ for Menisker eller Hofftrolde / ia vel
aldelis for Dieffuele/ thi saa grusellige haffue de forklæd dem
vshugget oc omkring hengd dem/ med lomper oc Ranffnepe ser.
Men

ne
Guds
and boet i
dede Hoser/ huad du er
elge Henniske/ det er de kin
til Hoden/ saa skal mand neffne or

Den Siuende Spnd/ som den hosedieff
uel/ vden all tuet oc ere kommer aff sted/ mod Guds ieff
uenbillede/ som Hennisken er skabt effter.

dd skabte i fem dage / mange deplige oc her
lige creatur/ i Himmelen/ i Varit/ paa Jorde
oc i Vandet/ at hand oc self saa det alisam
men for gaat an/ som Mose scriffuet / oc det
behagede hannem hiertelge vel / vilde hand
paa den siette dag skabe Hennisken met det
gantke hellige Trefoldigheds bespnderlig herlighed / Le
remonter oc raad / effter sit egte Billede / da behagede han
nem den skobelse saa vel / for al den anden / at hand sket
icke

id
stene
et saa elsket
and gaff sin eneste
and slo sin eneste Søn i
kæmpen som daat skæbte effter hans
reijn Sillede / skulde icke bliffue i forderffuelse eller i Diefuelse
sens vold.

¶ De ydermere drager Apostelen oc saa det / til it mere
keligt vidnesbyrd / om Guds behagelighed / til Menniskens
skabelse / at oc saa Guds Søn tog icke en Engels skickelse /
men borte Kød oc blod paa sig / hode iblant oss / oc gjorde oss
til metarffuinge offuer alt sit Guds / at vi nu fremdelis som
hans Kød oc been skulle regere til euig eld met hannem. Der
saar er det nu ydermere let at beslutte / Børledis at Men-
niskene danærer sig self / Synder mod sig self / och gør sig
self saa ringe / wren / foractelig oc saa slem / at ingen Haff-
trold kand saadan være / alligemel at Gud haffuer skabt
Menniskene saa dyrlig och sinuick oc haffuer saa aldels en for-
behagelighed vdi hannem / som Dauid forundret sig der off-
uer / der som hand saa siger. Ah Gud / huad er dog Mennis-
ken / at

13
ken/at du haffuer saa stor omhu for hannem.

Men wilt du icke tro det / at din Klædebaan faar dig
saa ilde / da vend dig ekon om / naar du gaar saa her frem
paa Gaden / met saadan forkludede oc lompede Hoser / oc see
til / huorlunde folck staa stille oc see effter dig oc forundre sig
paa din wimenniskelighed / Men der som folck see effter dig oc
met spe oc spaat skamme dig / saa tenck / met huad Øyen Gud
meget mere seer paa dig oc bliffuer vred oc hastig ossuer dig.
Jeg mener io at det heder at smøcke sig / skøn oc deplig / det
maa vel være oc kaldis deplige Hoser. Her hjælper ingen ord
til / Dieffuelen haffuer paa denne tid saa aldelis forblindet
vngdommen / oc sidder i dem met en heel skock i deris lepper
de Hoser.

Der faar vilde ieg ønsket / paa det de kunde kende
dem self / huilcke deplige Kompanier de ere / oc huor deplige de
ris Hoser staa dem / at de vngde dringe paa gaden / vilde kaste
skam paa dem oc Pigerne disligeste raadne Eg / at de kunde
dog føle det / effterdt at Dieffuelen haffuer tilluet deris Øyen
at de kunde det icke see.

Jeg holder oc saa faare / at Øffrigheden glorde icke
ilde / om de vilde icke ellers straffe saadan wiuet / at de bisfil
lede en hob skalckactige Dreng som kunde løbe effter dem /
som effter Haffterolde eller fastelagens gecke.

Som mig er oc saa tilkende giffuet / at vor naadigste Køn
sørst oc Landsførste Margreffe Joachim aff Brandelborg /
haffuer nu nyplige ladet sig kønstelige beuise / inod saadanne
forkludede Huse dieffle / effter at hans kønstelige naade haff
de seet tre Landsknechte gaa paa Gaden met saadanne lepper
de Hoser / met en fleyle faar dem / som de der til siøre gensir

D

andighed /

digshed / vilde lade dem see aff den meninge Vdand / som stem-
me Gaffrolde. Thi hans Røstfæstelige naade lod gribe de tre
Landsknechte / och lod sette dem vdt en oben forsprinckede
fengzel i tre dage / oc paa det at de kunde nocksom lade sig
see och skue / huilckit de søgte effter oc ginge effter / maat-
te fæpeleren staa der vden saar fengzlet saa langt tid / oc hest-
fere oc seyle for dem. Vilde Gud aff Himmellen at Herrer och
fæstere vilde oplade deris øyen oc paaminde sig selff om deris
embede / til at straffe saadan dieffuels ondskab / at Gud
bleffue icke forarsaget til at straffe de gode met det onde / som
Paulus siger i. Cor. ii. Der som vi dømdes aff selffue / saa
bleffue vi icke dømdes aff Gud.

Saa haffuer ieg oc saa hørt sige / at nogle høye Poten-
tater oc Christelig Offrigbed / haffue ladet sig deris embed oc
befalning gaa til Hiertet / effter at store Hanser oc Juncker til
Hoffue / bruge oc saa nu saadan wimeniskelig klædebaan / oc
ville icke være straffede / som de vaare fri Herrer i alt ont / paa
det / at saadanne Juncker kunde dog see oc mercke / huor vel
oc huor erlige saadan klædebaan staar dem / haffue fæsternes
ladet en befalning indgaa / at alle Bødle oc Bødel suenne
Disligiste Ræckere oc Ræcker suenne skulle klæde dem / saa
skalckactige oc saa forkludede / oc drage saadanne Hoser paa /
at de Hellsfuedis lepper kunde recke ned til deris sko / Saa at
Bødenne paa Gaderne kunde dømmes paa / naar de saa saa-
danne lompede Høse Juncker / huor saar de skulde holde oc an-
se dem / oc saa huad det vaare for folk / der saadanne Høse
vel stode. Gud giffueth at Herrer oc fæstere vilde end nu frem-
delis holde saadanne deris saarsæt ved magt / oc vdi tage oc vdi
driffue igen / der Høse dieffuel aff Tyskland / ned til Hellsfue-
dis affgrund.

Met

¶ Met off fattige Predicere er det til forgesuis / wi
 ere alt forsuage mod denne Dieffuel / der som verdslig Øff-
 rigbed icke vil legge dets haand paa met. Thi det er en siert
 Dieffuel / oc hassuer mange haarde oc forblindede Hoffinder /
 mand inaa met maect oc velde gribe sat paa hannem. Predican-
 ternis atuersel / paamindelse / truen och formaning slar hand
 hen i dextit / eller gø? sig en spaat der off. Som end i dette aar
 vederforis en aff mine Predicanter / den tid hand haffde pre-
 dicket haardelige oc drabelige paa Predicestolen mod disse w-
 tuetlige forkludede Hoser / gjorde samme Hosedieffuel hannem
 det til spaat oc tradtz / at hand hengde den anden Spndag saas
 danne lunte Hoser tuert offuer fra Predicestolen. Der siger
 ieg aleniste der saar / at det er til forgesuis wi straffe / der som
 vor verdslig Øffrigbed icke ocsaa holde paa met dets hielp.

Den Ottende Spnd / som den wforcken- mede Hosedieffuel kommer aff sted mod Tyck

Nations almindelig gaffn oc velsed,

N Vor vel Tyckland hassuer standet / se? den prang oc
 hoffmodighed indføete met fremmede Klæde / Silcke
 oc anden ting som er indfødt i Tyckland / vil ieg
 nu inted rø? ved / det bleffue for langt / oc ieg skulde
 da giffue mig / for langt bort fra den Hosedieffuel / men ieg vil
 giffue huer selfue det at betencke / oc kortelike at forstaa der aff
 huorlunde Tyckland hassuer standet / huad for Guld oc Pen-
 di?ge der vdt hassuer varit. Fø?st Herrer oc Fø?ster vden Kres-
 ke Gods oc vden dets vndersaattis besuering / hassue varit
 saa rige / at de kunde oprette saadanne suare bygninger met

D z

Closter /

Closter / Domkircker oc Hospitaller / som end nu staa saar
øpen / oc haffue alligeuel sødt stor Krig der haff / ia haffue
dog alligeuel der offuer beholdet en stor skat oc liggende hæ /
som saadant kunde vel forklaris aff Historier / der som ieg icke
for kortheds skyld lode det staa tilbage. Nu tage Herrer och
Høfter tilbage igen det som deris gamle forældre haffue giff-
uet til kircken / besuare der offuer deris vndersaatte / oc er all-
geuel inted der / det forsuinder / det ene met det andet.

✻ Haa det andet som Historierne det oc saa vdiuse / er
Tyskland mestendel som det nu staaar bleffuit bygget met mere
kelige bygde steder oc staaatte vdiinden Ottehundrede aar / fra
Carolo Magno / huor aff mand kand korttelige tage it maal
huad for si Hølkamer Tyskland haffuer været. Nu i denne tid
kūde wi icke holde Taggit ved mact paa saadane bygninger.
I den tid kunde en Stad oprette oc opbygge kircker oc andre
store suare Bygninger / huor offuer wi nu forundre oss / huil-
kit it ganske Land icke nu formaar at gøre.

Haa det Tredie / vdi de end nu som ere nogit gamles
huor rigelige Borger oc Bynder / kunde opholde oc søde
Muncke oc Priester / oc saa megit ledigt folck / at mangan
Købsted kunde rigelige opholde fire / fem / sex hundrede ledige
Personer / aff Priester oc Muncke / oc huer haffde nock til off-
uer / oc bleffue rige folck der haff / Nu tager Edelfolck Ager
oc Eng fra kircken. Bynderne giffue inted / Borgerne haffue
Beneficia oc Sticterne boite / oc kand teke en Hogen nu holde
oc søde sin Sognepriest / Byholder en stor Stad tre eller fire
Predicanter vden stor besuaring oc Bekømrelse / der som en
Domherre / Pralat oc Canicke haffde mere tilforne / til ind-
komme / end ti ffue Predicanter nu haffue / oc icke haffuer den
mening

15
meninge Mand nu dismete / men ere Staadere mod hore faare
ældre.

Denne wylcke vil ieg icke nu mere giffue tilkende / som
en aarsag / oc vil paa denne tid sette en anden her hof / effterdi
at denne er icke nu behoff til det / som ieg haffde tagit mig saa-
re. Oc siger teg dette / der som Tyskland skulde end nu lenger
staa oc ved mact bliffue / da bleffue der icke en pending i landet
effterdi at Krennere och Kønmennd føre det ud / met bogne
oc til skids / oc føre off hofelepper / Kartek / Silcke / Saten oc
andet saandant met igen / ath mand tør vel sige / Frank fort
hof Men skal i denne tid vere Wøren igennem hulleken alle
pendinge føris ud / aff Tyskland / hen til fremmede Nat-
tioner / Men der vdi skeer off Tyske gæcke ret / wi ville saa
det haffue / oc den stund Herrer och Skifter see igennem fingre
oc tilfede deris vndersaate saadan prang / oc kunde det lide oc
taale / at det vng folck / haffue nogit nær / met deris hoser
aleniste / førd pendingene vdaff Landet / ath en vng Lacker
maa nu haffue mere til it par hoser it aar / end hans oldefader
haffde til sin gandske Kledning / saa skulde de oc saa tage til taa-
ke / at de komne i armød met deris vndersaatte. Oc der som
i dag eller i morgen kome nogit nød paa ferde / at mand skul-
de vere sig for fremmede Nationer / da haffde wi icke pendinge
i Landet / men vor arme fæderne Land maatte bliffue it roff
oc priff saar fremmede folck / de som haffue pendingene til som
borte / at de da mue tage Landet oc folckit met.

Der faare / ligger Herrer och Skifter saa vel mact der
paa som off Predicanter / for en god Politie och den meninge
nytte oc gaffu / at de oc saa met off / legge dem mod den Ho-
fediessuel / at vddriffue den igen veldelige aff Tyskland / hen

D 3 i det

I det hul / som hand er ddraaben aff. Huorlunde at Hetter oc
Kister skulde ocsaa affstyre oc affuerste den anden prang och
offuerflodighed i Klædebaan / det vil ieg icke nu blande her i
blant / men ieg vil haffue dem selffuer oc andre høye forstande
ge Mend / bespnderlige de Predicanter til Hoffue (huess Her
skab er effterladende oc forspmmelig) besalet / oc dets Embet
paamindet.

♣ Saa langt / som mit Kald oc embede strecker sig / vil
ieg inden leücke / gøre mit der til / som end allerede er skeet ic
ke til forgeffuis oc ey heller uden fruct. Giffuit i

Kranckfort hoff Oderen / paa vor frue dag

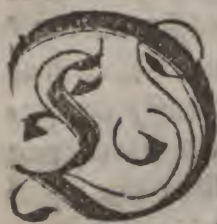
Assumptionis. Guds aar.

M. D. Lv.

Andreas Musculus
Doctor.

16

Peder Palladius til den
Christen læsere.

Enne fromme Mand Doctor Andreas Musculus haffuer giort sit der til / at Synd oc onds-
skab maatte affleggis / oc saa met den Høse dieff-
uel &c. Huilcken hans Bog oc Christelig for-
maning ieg vdsatte gerne / off Tydsk paa dan-
ske besynderlige for denne sag skyld / at naar der
er Ild i vor Naboes hus da kommer det io snart til vor hus /
om vi icke tage disneyere vaare paa. Huad vil ieg sige? Den
Høse dieffuels Ild / brender alerede / mange stæder her i Dans-
markis rige / oc tendis op io mere oc mere / siden de Lands-
knechte / som komne vd paa Skibene / vaare her i Københaff-
uen her ved Pintzdags tide / i dette forgangne aar / som haff-
de det skendige Offuertog paa / der hengde oc slagrede om
Benene paa dem / saa at deris Hoser vaare vift lømpede / pal-
te oc forkludede / met huer mands vidunder / spaat oc spe / som
de oc saa gjorde denne lignelse om dem / at de ginge lige saa met
samme deris slageruoren Klædebaan / som nogle Tiffue vdt
en Galle / der deris reffne Klæder henge oc slagte om Benene
paa dem. Paa det at ingen skal tage saadant exempel oc effter-
kun aff dem / her i Riget / er saadannen formaning oc saa stor-
lige behoff paa Danke / at den Ild / huess gnist / sløp hid off-
uer aff Tydskland / icke skal optendis oc saa i vore Huse / men
at folk vil io lade dem raade / oc kende Gult for sort / spe
for beskt / oc gaat for ont / som Esaias formaledder dem der
icke ghe.

Yngdommen er nu paa denne tid / saa vel i Danmark

D 4

som i

som i Tydskland / saare løff paa tøyelen / atth efftersølge al
forfængelighed / huad de see der nyt er / huad heller det er er-
ligt eller werligt / Christeligt ellet wchristeligt / hutilckit er
enckeltigt at tencke paa / end siige / at tale eller scriffue der om /
i dette klare Euangelii liuss / och salighedz tid. Der saar
hør oc saa først forældrene at finde deris børns straff / och for-
biude dem saadant / disligest Offrigheden deris vnderfaat / paa
det / at den ene met den anden / i it ganske Land oc rige / skal
icke nyde det ont at / oc saa en almindelig straff etc.

Effterdi at de Vnge kunde saa langt spøre / som de Sama-
le kunde mindis / da er det to høy tid paa / atth de nu spøre
dem om / huad almindelig straff / der er gaaet offuer Dan-
marcks Rige / for nogle deris løssactige noder / sacter / Klæde-
baan oc onde seder / saa at Børn i boggen maatte røffue det /
som de maatte inted om holde / som det almindelige spraack
liuder / det skal Gudsene gielde / som gamle Svin byde / Jeg
vil icke tale / om Kri / Arlog / oc Blodspyrning / ey heller en
Pestelentz / hunger oc dyt tid / men aleniste om nogle besønder-
lige siugdomme / vil ieg sette nogle exempel / som vi kunde
see off i spejel vdi / rette oc bedre off / oc frøete for sandant me-
te. Thi straffen følger effter Synden / som en Lencke henger
vid halsen / oc følger effter Gunden der byder sig løff etc.

Huer kand see sig til bage / vdi dette siste Hundrit aar /
huad for straff / der er kommen ind i Danmark / effter løssa-
ctige Klæder / adfoie oc onde seder / exemplum.

B For det første / nogle aar før ieg bleff fød (som ieg
haffuer spurdt i sandhed) der mand indføide her i Riget / mod
Kigens erlige diegt / Klædebaan oc seder fremmede Klædesed
oc løssactige seder vdaß Valland / da fulde strag der fra met
effter /

17
effect / de velcke Røet / som den tid daake gænge / oc mand nu
pleyer at bande met / her i Riget gruselige / ekon met sin eller der
te oc det er alt for meget / Nu den Klædebaan er vel lunge siden
borte oc afflage / der saare er orsaa sugen forspindet / dog vdi
Hands minde / oc met saadan en bande til en ihukommelse.

¶ For det andet / der de Hispaniske seder oc Klædebaan
drogis her ind i Riget / met den løssættighed dem fulde / da
kom oc saa der fra / den Hispaniske skab her ind i Riget / som
er oc saa en gruselig straff aff Gud / oc er formildet aff Guds
Naade oc barmhertighed som den anden tilfoir.

¶ For det tredje / den tid de frantziske løssættige noder oc
facter i Klæder oc seder / bleffue indførde her i Riget / da kom
me de Waacker der fra her ind i Riget met / oc henge end nu
fuld hart ved / oc det daat i min Barndoms tid / huor saare
mand maatte ødelegge almindelige Badstuer alle vegne / som
den Badstue i min sødeby Ribe / daat end nu aldiz optagen
siden / der ieg kand saa at vdi / alligeuel at Steden beholder sit
gamle naffn oc Baden distigste / som de kalde Badstugade.

¶ For det fjerde / hen vdi tredin aar siden eller nogit me
re / der Guds forsynelse / kom her ind fra Engeland / da ful
de den Engelske suedsuge her ind met / oc hastige soer Riget i
gennem / som en sortændis Ild / oc slo mange ned / saa vel
dem / som aldiz saa Engeland / som den der saadanne frem
mede seder ind førde / som den wskyldige met den skyldige maa
holde saar i saadan Guds straff / som den Historie vdiuiser om
Kong Dauid / der hand talde sit folk &c. oc mange andre saa
danne Historier / vdi den hellige Skrifft oc andersiede. De det
maa vare vnderligt / at Gud lader straffen komme / aff de
samme Land oc Stæder / som Synden er fra kommen tilfoir.

E

For det

for det sentie / nogle aar det effter / kom den hede siuge
aff Skaatland / for lige saadanne sager skuld / och sigis at
vare saa almindelig en siuge haff den i Skaatland / som den
kaalde siuge er her i Danmark.

Jeg vil intet tale om Spidalske siugdom / som siunes at
være vandiet fra Jødeland och hid / icke helder om krefte /
den fallende for / Item om den draabe eller slag som mand
bliffuer rødt met / oc kaldis almindelige Popelsi. Disse ere vis-
selige huer kommen fra sin hysne i Verden / for synd oc ond-
skabs skuld / Det mand kand kende paa Island / færdi och
andre vnder som seimnede komme icke hen saa almindelige /
at føre dem ny kleder oc ny seder at efftersølge / at de rose der
aff oc take Gud / at de neppelige vide aff nogen Siugdom at
sige / al deris alder igennem / ind til de ere gamle vdeffuede
mend. Och de viste icke heller aff saadant at sige / vdi det
Gyldene Alder / som daar saar Syndfloden / den tid de leff-
uede vdi for affhold vdaß alt det / som de oc andre kunde til-
laackis til Synd met. Jeg vil icke helder tale om andre siu-
ger / der haff den rette Land siuge (som er kaalde siuge) ere oc
saa gengze / oc aar fra aar ny serdelis siugdomme oc ny plager
oc straff aff Gud for atskillige synder. Affgudert / Guds ords
foractelse / offuermaadige Prang / met kleder oc andet / offuer-
flødtige Driegt / stemmen oc deminen / hoer oc mord / Ager oc
andre werlige och wchristelige gerninger. Er icke det i huer
mands mund / naar nogen er siug oc mand spør huad hannem
skader / at de suare / det er aff den ny Siuge / det er aff den ny
siuge / her er kommen. Den ny siuge kalde de den / som de
haffue aldrig tilforn seet eller hørt sige vdaß. Ere icke de man-
ge alle vegne i dette Rige / spør huer aar? Huor aff mand kand
vel beslut

Del beslutte / at det skeer for atskillige synder oc Guds forpør-
 nelse. Ha ny synder / som vore foreldre intet viste vdaß. Den
 straffen for samme synder er idel Penitencz predicken / forma-
 ning oc paamindelse / at mand skal to i tide affstaa oc rette och
 bedre sig / paa det den eulge straff oc pine skal icke endelige søl-
 ge effter paa det siste. Thi Gud vil at alle Meniske skulle
 rette dem oc bliffue salige / som hand suer det paa oc siger. Saa
 Sandelige / som ieg er en leffuende Gud / da vil ieg icke en
 synders død / men at hand skal omkring vende sig / oc bliff-
 ue ved det eulge lifff.

Ieg haaffuer taler / om alle haande Lpsættgheder / och
 Guds forpørnelse / disligste om straffen / som er med indførd
 i dette Rige / vdaß Valland / Spanien / Franckerige / Enges-
 land / Skaatland &c. Item om ny Synder oc ny sluger. Huad
 om ieg taler oc saa it ord om Tyricht / och huad wi haaffue der
 faaet fra? Haaffue wi icke deris høpe taappede hatte oc anden
 klædebaan der fra? Item deris Daaben oc deris oc Tyrichtske
 sedet alle vegne? De herte lag induoitls effter som de skick
 dem vduoitls met saadanne fremmede dregt och vnderlig klæ-
 debaan / huad vil der dog sølge effter / end nu ydermere end her
 til er skeet? Naar mand taler om Bog oc Magog / da veed
 icke mange huad det er for en tale / Gud giffult / at de her i
 disse Land / naar de saa end at vide huad det er / aldrig skulde
 friste och forsøge dem / ey helder deris bøn och affkomme intil
 niende knæ / ta indtil det tusinde knæ / om Verden skulde staa
 saa lange / som vor Christne brødre oc søfite i Vngertland / i
 Østerrige / och i andre Riger och Land kende nu vel / ta alt
 for vel Bog oc Magog / friste oc forsøge alt ont / aff deris
 netuetelse offuerfald oc henseelse daglige dag / naar fra naar /
 E Z det kende

det kende Gud / oc hand føre syne der til oc naadelige affuen-
de dem. Och wi der met wille lode off paaminde / at wi och
dore effterkommere icke skulle saa det samme Guds riss at føle
som det er off lenge siden propheetet / och bespynderlige aff en
frommer Guds mand / huess Propheete leg vil paa det aller
koyetste sette her effter / at det icke bliffuet forlangt / och dem
kedfommeligt at læse eller høre læsis / som icke mue gerne lide
at mand taler om Synden oc Syndens straff. Huo er den /
som vil gerne høre och vende i sit eget skarn / met orloff sagdt?
Saa vil mand icke helder gerne komme sine synder i hu oc. Sy
helder høre at der predickis oc tales om dem / och det maa al-
ligeuel saa gaa til / om Troen skal komme i hjerter oc der skal
bliffue Salighed aff.

¶ Der vaar en Mand saar hundrede aar siden / i den
stad Asenach / vdi Dyringer land / i Graamuckernis Clo-
ster / ved nassin Johannes Hiltten / en lerd oc Gudstyctig mand /
frem for alle de andre / som oc saa paa kende / i det / at der hand
straffede nogle wgdeltige Ceremonier / oc solsk Guds dyre-
kelse / de haffde blant dem / kaste de hannem i fengsel oc der
dræbte hannem / som det skarns folck plepde at gøre ved alle
dem / som icke vilde si Deo gratias / til al deris gruselig aff-
guderit oc wgdeltighed / Huor saar de toge oc saa denne fromme
gamle mand aff dage.

¶ Hand propheeterede megen wselshed om disse Tider /
som en part er lige saar skeet / oc en part staar end nu til bage /
som den tid hand screff offuer Daniels bog / met sin egen
haand / da propheeterede hand meget om Paudommens for-
føring oc ødeleggelse / oc disligeste om Tyrckens indfald vdi
Tykland / oc i de omlyggende Land / Oc effterdi at det som
hand

19
hand screff oc propheterede om Pandamnens ødeleggelse /
at den skulde forstøris oc aldrig reyse eller komme til sig igen /
gaar lige saa daglige saar sig to lengere oc mere oc begyntis paa
det 1516. Aar effter Christi fødsel / lige paa den samme tid /
som Lutherus begynte at strid mod de Romfke Paaets wgu-
delig oc Tyranske væsen oc falsk hellighed ec. Da bød mand
icke lettelige at foracte de andie hās Prophetier som end nu til
bage staa / och icke end nu ere fuldkomne besynderlige denne
Prophette / som hand oc saa screff met sin egen haad / at Guds
aar 1600. skal it Wenniske regere paa det allertumme vdi
den gandske Europa / det er i denne tredie part aff Verden / som
wi ere vnder / oc saa her i Danmark / oc strax paa det andet
blad siger hand saa / at Bog oc Magog skulle regnere vdi Eu-
ropa / naar mand scriffuer Guds aar 1606. (Hand wdeleg-
ger begge Prophetier om Tycken) men skulde her komme
andie fremmede oc grumme Nationer / och met lige grumhed
fordersue denne tredie part aff Verden / Europam / oc tættis
der om met huer andie / da bleffue der end mere wshed paa
ferde.

Huo vil icke her lade sig forferdis / skelssue oc beffue / offuer
sit gandske Legem / der kand nogelunde see dette onde / end nu
langt bortte / endog det er icke saa lang tid der til / Thi det
kand vere paa denne dag 45. aar der til / Huilken tid icke ale-
niste vore Børn oc vnge folck / men oc saa de som er komne
til derts lage alder kunde lessue / oc saa at see søle oc tage paa /
det som off bød nu til forne at betencke / som er Word oc brand
i alle steder oc Kirckers oc Scholers ødeleggelse / oc at her
skulde da vancke i vore arme boliger / Tycker / Tatter oc an-
die / som ville vdslette den sande Lærdom om Gud / oc affleg-
ge Lon

ge lon oc ret oc al suet oc ære/oc indføre i steden igen alskellige
 gruselige synder vden al pine oc straff/der ville to da Grisene
 gælde / det gamle Huin haffue brut. Huo vil icke naar mand
 tencker der paa / aff stor offueruetis / hiertells forrig oc wa /
 och eat medynck offuer voze effterkommere / vende sit hiette
 hen fra saadant it spectackel / til Gudz Søn vor Herre Jesum
 Christum / kaarfest oc opreyst for vor skuld : oc bede hannem /
 at hand icke forlader oss / i denne sluge verdsens alderdom / men
 formilder samme straff / for oss och voze effterkommere / aff
 hans store Mæghed och godhed / oc beskytter oc bekræmmer den
 hellige Christelige Kircke och hendis Herberger i disse Konge
 Riger. Saadanne bønner / aff gode hietter / som ere omuen-
 de til Gud / kunde megit hielpe til denne Prophetes formildel-
 se eller oc at den maatte aldelis affuendis. Thi Guds Søn /
 er to ingen Stotus / det er / grum oc w affbedelige / effterdi
 at effter hand haffuer predicket haardelige om denne Verdsens
 alderdom / Matth: 24. da giffuer hand off denne trost och
 husualtse / at hand befaler oss at bede / ath wi icke skulle vne-
 dergaa met de wgudelige i saadan ond tid. Der saar / vil hand
 to beuare sig en liden hob / naar alle Keyserdomme oc Konge
 riget gaa til grunde oc ødelegges / for huilcken liden hob wi
 ville oc idelige gøre vor bøn til hannem.

Wi ville til den Hofedieffuel igen / den fromme Doctor
 legger sig omboide at ødelegge den ene Dieffuel / oc det aleniste
 i Tyskland / forhaabendis vist / som hand scriffuer / ath det
 skal worde til gaffne oc til Gudz ære / oc end her i dette Rige
 met / naar huer vil denne hans formaning slitelige offucta
 tæpe oc betencke sin egen sag / huorlunde hand staar hof Gud
 oc om hand spær det lesnit / i huilket hand tør tryggelige dø /
 naar der

naar det klappis paa hans dør / oc hand saar at følge met ic.
Men her maatte nogen falde ind oc sige saa Ere ey dieff-
lene saa mange her omkring oss / som der er grand i Solen
och forhindre vor salighed: Som den hellige Augustinus
scriffuer. Quo kand fordriffue dem allesammen: Svar. Ja dist
ere de mange / som denne Doctor oc scriffuer / at denne Hose
dieffuel haffuer en hel skaack met sig / oc hand bar dog ekon-
ene naffnet saar de andie. Den fröms Doctor legger sig alliges-
uel omborde met hannem oc met dem alle sammen. Saa er det
oc lige saa / met andie fortagelige Dieffle / dem følger altid
it ont selskab aff deris egne staalbrødre / som en suar Tyran-
der haffuer sine mange tyranniske suenne met sig / til at suld-
komme alt ont ic. Exemplum her i Riger.

For det første / den Affguds Dieffuel / der end nu for-
uulder folck oc kommer dem til at bøde deris knæ / saar skaack
oc sten / i den och den kircke / och at løbe hen til den och den
Sted / som de haffue loffuit dem hen til / oc wi fattige Predic-
kere ere daglige omborde met samme Dieffuel. Went du / at
hand haffuer icke sin skaack met sig: Foruden den anden sorte
hob hans Anhengere och Patroner: Skulde wi fordt falde i
mishaab oc lade aff at forfølge hannen / indtil saa lenge wi saa
bugt paa hannem: bespnderlige / naar Pffrigheden vil aluor-
lige legge en haand paa met som dem bød at gøre. Mey ingens-
lunde mæ wi ossuergiffue oss / for hand saar at bukke til sul-
de. Som den fastelaffuens Dieffuel her inden Københaffns
Porte / der wi haffue predicket mod / nogit nær i disse tiffue
aar / indtil nu try aar siden / den salige Peder Baadke som
baar Kon: Hæstætz beffalnings Mand / her paa Købens-
haffns Slaat lenge oc vel / hves Legem nu i dag (anden dag
effter

effter Matthei Apostels dag) er begraffuet / Gud giffue han-
nem oc off alle sammen / en gledelig opstandelse) hand lagde
en haand paa met / oc beuiste sig i Offrigheds embed / som en
from Christen Hand / met den Duns sogit &c. Huor met / den
Kastelagens Dieffuel bleff bort taget / saa at vi haaffue siden
haaffue fred saar hannem / des vare Gud loffuit. Gud vnde off
ellers fred / saar de andre fortagelige Dieffuele / offuer dette
gandske Rige / som ieg end nu vil opregne en eller tho aff dem
paa det / at kand mand icke aldelis saa fred saar dem / da
kunde id nogle tage sig vare for dem / som de arme Hus saar
Kattene &c.

For det andet / den Hoffmodigheds Dieffuel / som for-
uulder folck nu tusindmaal mere i denne tid / end nogen tid til-
faarne / met Drang oc offuersettelse i ald offuerspødighed / met
Klædebaan oc andre ting / huilckit Hieronimus kalder en høp-
tuffesteld / naar det vnyttelige oc offuerspødelige vombugis /
som fattig folck høi til oc kunde behielps der met / Monne
icke hand oc saa haaffue sin skaack Hoff sig / at hielpe hannem sit
regemente frem / i deris Hiertter / som icke staa imod / men ger-
ne kienne hannem effter hans vilie / langt offuer deris egen stat /
vilckaar oc end effue vnder tiden / som hine skule der slue høye /
end de haaffue vinge til. Hand skal alligeuel vere omborde
met hannem / oc sei nogle aff de sanger / som hand haaffuer i sit
Kængel / oc paaminde dem / at der arme Krop som saa præsis /
pydis oc statters vd offuer alle maade / skal dog inden saa
dage / i Jorden effter det er begraffuet / vriele al fuld
met Hadteke oc Dime. Fattigdom duffuer end oc saa
den Dieffuel bort met al sit selskab / naar det er vdræst / vd-
pydet oc vdstafferet / oc der er da inted mere igen. Fordi naar
Hru Hoff

21
Hoff
Lunde
5/1000
Fru Hoffmod haffuer vddølet met nogle / da sender hun dem
hen til hendis Daatter / seker Almod. Men det slags Hoff-
mod / som opholdts aff fattige och siuge Menniskers arbeid
Blod oc armod / det er besynderlige denne Dieffuels rette vild-
brad / dog saa vederstyggeligt saar Guds ansigt / som det kun-
de vere vederstyggeligt / saar deris eget ansigt / om Gud vilde
vende om i fadet saar dem / eller paa Legemet / det som de
præse oc pynde dem met / met vret aff de fattigis blodige ar-
beyd oc siugis Voer oc blod. Gud giffue huer at tencke sig rat
om / tiden er kort oc snart der bort ec. Quo sig ophøper / skal
nedtryckis / siger vor Herre Christus. Item Esaias siger. Væ
dig / som berøffuer din neste / thi du skal lige saa berøffuis.

For det tredje / Den Ager dieffuel / som to tammerlige
noek foruulder mange Menniskers Hierter / oc saa i dette Rige /
hulckte mand haffuer aldrig saa hørt her tilforne / i nogen
mands minde / oc saa groffuelige blant Adelen / Borger /
Bønder / Bønder oc Quindis person / blant Suenne oc dren-
ge / ia blant Staadere / der end oc saa er ønckeltigt at scriffue om
at naar en Staader haffuer tiggit saa mange Blassert som hand
hand skuffte en Daler til sig saar / saa haffuer hand strap saa
megit lært at hand veed at sette dem vd paa Ager oc rentte /
for tho / tre eller fire huide om vgen / at opbære huer løffuer
dag at afften / til hand fanger sin Daler igen. Huorlunde kun-
de denne Dieffuel kontine affsted met dette hans gruselig och
Tyraniske regemente / om hād haffde icke sin skaack met sig /
til saa mange slags Menniske / aff alle stater fattige oc rige / til
at forinere oc opbygge Hellsuedis rige met / oc køre dem siden
der ind i høbe tal / hieff hand saa maa haffue sin fremgang /
det Gud forbiude / oc naadelige affuende saadan vanbrug. Det

maa io være en vnderlig ting/at denne Agerdieffuel kand saa
herlige smøkke sin skalkhed / vnder Agers och Kentis bo-
leri/met smucke høffuiske naffn/ at det skal hede Affgiffte eller
oc fortienste/ Ja hand vilde gerne/at det skulde kaldis forbes-
dring / men den Belligaand vdi den 119. Psal: gør det til
idel Løgen/ naar det er best forsmøcket/der som hand saa lader
sige igennem Davids mund / Agerkarlen skal vdsige (eller
vd sue) alt det hand haffuer / oc fremmede skulle røffue hans
Gode/der giffuer hand dem deris rette naffn/oc stafterer dem
vd/met derts rette haffart/oc ligner dem vdi en Egel/ som su-
er blod aff folck. Den alnegtiste Gud/ ved Øffrigheden/oc
ved fromme oc tro Predicanter /sla och driffue denne Ager-
dieffuel/ met alt sit selskab / oc sorte haab / til bage oc vdaß
landet igen. Amen.

For det siende/ den Dranckerdieffuel som de kalde Hus-
fa/oc hans vndersaatte neffnis oc kaldis Selkaber/ det er de
som pleyer Selkab / oc findis gerne tilhobe vdi Kruhuß først
høff Stenduin/ saa høff Tyftøl/ paa det siste vd paa natten
høff Pryffing/ høff Vin och anden drick til hen imod dag / de
veltis i seng/ saa sulde som suin / saa at de saa aldrig Solens
op gang eller nedgang atß see. fordi om aftenen sidde de til
dricks / met sleminen oc demmen / oc om morgenen ligge de
oc snurcke vdi deris Druckenkaß. Haffuer icke denne Dran-
kerdieffuel/met sit skaack oc met sit selkab nock at tage vare /
at holde det Saine leffnit ved magt / met al den werlighed /
wyskhed / høer/ blodkam / mandraß oc alt andet saadant /
som følger effter Druckenkaß/ indtil det er bort drucket alt-
sammen/oc lifß oc siel forderffuet/forget oc laant/oc mange der
offuer bedragne/so aldrig saa derts Ige. Siden settis de i bande/

saa

saa til Raffne / heng en op etc.

Det maa være nock paa denne tid / med disse fire for-
 gæltige Dieffle / som her er optegnede / som er den Affguds dieff-
 uel / Hoffmodigheds dieffuel / Agerdieffuel och Dranckers
 dieffuel / mand kand først offuerlegge huor mange de ere / huer
 met sit skaack / det vilde være forlangt at regne slete op / for-
 di at de ere vist wtalige / som til forn er sagd. Den fromme
 Doctor siger i sin bog / at den Hofedieffuel sidder chon i de
 lompeshoser oc kaager wd met sit skaack. O Herre Gud / der
 som disse andre oc deris lige sadde icke høypere op paa legemet
 huer met sit skaack / ta i herttet och i Stelen met / paa alle
 deris Patroner oc anhenger / da kunde der end findis raad til
 at røffe den Hofedieffuel aff benene / met sit selskab.

Men kiære Christne ven / huort ment du / at disse onde
 kompaner ville hen wd / huer met sin idret / och huad ville de
 wdrette hoff dem som de saa besette. Handelige / forfaringen
 giffuer det vel til kende / paa dem det her til er vedtfaret / at
 de ville skille (saa megit som i deris magt oc formue er) huer
 Guds barn / ved den Helligaand / ved den rette kerlighed til
 Gud oc troen paa Gud / ved den rette Guds frøce och dyg-
 kelse / ved alle gode gerninger och dygder / kortelike / ved alt
 det / som Gud tilhøier. Thi Gud annammit icke det / som
 den Helligaand er icke tilfede. Icke er der heldet forstand / vilde
 oc hertelag / oplust oc optend imod Gud oc hans hellige ord.
 Men saadant ith elendige Mennisks herte er lige som it ga-
 milt øde oc forfallende huff / der som Gud icke mere vil boe
 inde / oc Veyr och Staarim gaar der igennem paa alle sider /
 det er / alle haande wptickelige tilbøylser oc brønde diuffue herte
 ter til atskillige Synder / til wptickelig Elskelighed / had oc off-
 uend /

uend / Staalhed / gerighed / offuerslødighed &c. Da der blæ
ser Diefflene deris forgift ocsaa ind / at det bliffuer aldrig be
die / met det Wenniske / Thi Dieffuelen holder hannem nu
for sin egen / oc er krafftig i hannem / som i alle andre vantro
Søn / indtil saa lenge (om der er nogen haab til / oc hand er
icke vaadt forlangt vd / ia lenger met Cain oc Juda / end hand
trøfter sig til at komme til Land igen / som den arme Quinde
her ligger begraffuen vde ved Galien / huilken den Angerdieff
uel dref saaa langt / at hun sald i mishob / saa gennemgaen
vaar hun met Agers handel &c.) Indtil saa lenge siger ieg /
hand omuendis til det arme Liuff igen / som huert Wenniske
haffuer beholdet i sin natur / at skelne mellem ont oc gaar / on
de gerninger / oc gode gerninger / oc Louen kommer saa til met
huilken Gud vil haffue / at alle Wenniske skulle bekende de
ris Synder der ved / oc indfly til Guds naade oc barmhertig
hed for hæs kære Sønns fortienste oc verdskylt met deris Tro
oc siden den pryde / end ocsaa met vduoytis tuct i Klædebaan
oc andre Guds gaffuer oc holde dem vdaß / end ocsaa vduoy
tis / aff det som de kunde forþine Gud oc deris Næste met /
oc forderffue dem selfue met. Huilckit de kunde end komme
aff sted / met det mörcke naturlige Liuff / som er i dem / end sige
naar de ere begaffuede met Troen oc met den Helligand. Ex
emplum. Den som ligger i Kolde siuge / haffuer to den for
stand / som siger hannem at alligeuel hannē trøfter saare / hand
skal dog icke dricke som hannem trøfter til / om hand vil vinde
sin helbrede / da kand hand holde sine Hender / at de icke gribe
til Kanden. Som Achilles alligeuel at hans Hierte brende vde
hannem til stor dyde mod Agamemnon / saa hand drog sit suerd
til hannem / dog holt hand sig oc stæck sit suerd ind igen och
gick bort

23
gick bort fra harnem. Saa megte frshed haffuet id it Ghennis-
ke / som er harnem met fyd / at holde sig aff de vduoris ting /
som harnem ickc spimmer. Gud meget mere kand hand siden
holde sig aff naar hand er begaffuet met den Helligand / oc sit
inod Spiden oc henge ved Guds ord oc ved troen til Jesum
Christum. Dette vilde ieg / min fromme Christen læsere / sette
bag op til Doctereus bag / aff tet met Gnek / paa mit emeddis
vegne / oc der saar / at du vilt inderlige gøre din bøn til Gud /
paa det / at hand vilde / aff sin eulge Godhed oc Barmhert-
tighed / som den øffuerste Øffrighed Psal: 28. legge sin haand
paa met / at de store / suare oc gruseltge spnder maatte forminde
skis / oc den fortlente Straff maatte siden formindis heller oc
aldelis bliffue borte / effterdi at hans Naade / Øiskunghed oc
langmodighed er store / end hans strenge Retferdighed / brede
oc hastighed inod alle dem / som henge hare ved Jesum Chris-
tum. Hannem dig / min fromme Christne læsere / til
lycke oc saltighed besalendis til eulg tid Amen.

Screffuit i Københavns 26. febr.

arii. 1556.

Rim om den Forkludede

Hofedieffuel.

Salas siger / Eulge da oc euige spaat
Icke dem som holde ont for gaat /
De tuert om / gaat for ont monne acte
De effter mörckit / oc ick lufset tracte.
Som vngdommen nu haffuer den onde meen /
At de holde huercken ret eller ren
Quad Gud befaller i høyste Troon /
Hannem lyde dog Stierner / Sol oc Maan /
De alle Creatur gøre deris flid
Met løst oc glade huer i sin tid.
Men Menniskens hørn tencke ick der paa
Som om liuff dag i blindhed gaa /
De skøde ick om nogen Ertighed
Som i deris handel er nock som beted
Som mand om deris Hoser haffuer seet oc hørt
Huileke Dieffuelen self haffuer her indført /
Som flammer oc ildelue er deris sned
Som de vilde stuncke til Helffuede ned /
Met Saten / Silcke oc fløvel
Forklede de deris skam oc vnderdel
Hdel Dieffuele kaage der vd
Som Bedehamser hoff huerrende klud
En for haab næser der paa er spet
De met atskillige farffue bepyt

Kilen

24
 Kilen er oc saa vdskafered
 Lige som der hengde honning ved/
 Endog at den forderffuede Natur
 Vt haffue skiult denne figur/
 De gamle hulde det for en stor skam/
 I landet huer mand foer fram/
 Om den sted icke vaare teckit oc dult
 Som naturen selff haffuer skiult.
 Den første dregt aff gedskind vaar
 Som Gud sugte selff om Adams laar/
 Der effter veffuede de klæder aff vld
 Meget affhulden oc ærefuld.
 Andreil Leret oc Linkledet bleff vefst
 Det gaff dem siden en bedre hest
 Der nest finge de andet gærn
 Spundet til Silcke aff orme skærn/
 Siden bleff det aldsammen fuld
 Met Perler / Edelstene Solff oc Guld
 Der huer met kaastelige kleder bleff smyd
 Da bleff alting i Land oc Rige forpæt.
 Den hellige Augustinus scriffuer saa/
 At Gud giffuer selff stor æt der paa
 Hand maa icke lide den offuerflødigshed
 I kleder oc andet den er hannem led.
 Gud giffue folck gode sedet oc tuct/
 Oc it ydmygt klædebaan / det staar sinuct.
 Hieronimus den Lærefader god

E 4 Scriffuer

Bliſſfuer oc ſaa meget det imod
 Hand ſiger den at vere en tiſſel
 De ſiele fra de fattigts liſſ
 Det ſom harnem tiloffuer er
 Om hand det wngttelige fortær
 Gregorius hand ſcriſſfuer oc ret vel
 De ſtraffer alle dem met ſkel
 Som ſinde paa ny vanartige ſeder
 A mad / el / kaafte oc kleder
 At de ſkulle lide ſortig oc quid
 I Bliſſfuedis pøel til euig tid
 At Gud kand det icke lide nogerslund
 Siger Zephantias ſaa aff hans mund
 Jeg Herrer oc ſøſter hjemſøge vil
 De deris Bøn oc affkomme der til
 Dem ſkal icke vel behage det
 At de ſmøcke ſig met fremmede ſed
 Hoſedieffuelen kaager dem en grød
 Huor i de ſkulle ede deris død
 De ſaa lenge ſluge i ſig der aff
 Til huer mand forſarer deris ſkræff
 For ſaadan ſmøcke oc depligſhed
 Bliſſfuer mangen aff / met ſin kypſhed
 Moabs Quinders kleder huſde ſom ſne
 Storde Iſrael ſtor hiertens dæ
 Horer i oc wkykſhed daar ſtray deris fund
 Erligſhed oc kypſhed forgiæt i ſomme ſtund.
 Dina

Dina Jacobs Daatter daar oc sig
 Der Sicheu fick hende siem til sig/
 Da misse hun sin Iomfruelig Krantz
 Hange maatte siden røffue den dantz.
 David saa Bersabes huide ben
 Hand lod hende hente oc daar icke seen
 Stray vdt Hoer sald saadannen Hand
 Der aff kom tammer i det gandske Land.
 Dette smøcke ved en græss teg ligne vil
 Som stunes vel deplig nock vden til/
 Men vduortis sort oc saare wren
 Met aske oc synckendis døde ben.
 Huilcken stor synd det er saar Gud
 At klede sig saa imod hans bud.
 Met Lompehoser/ huer mandes spaat.
 Gud hand tager det aldrig for gaat/
 Hvad det er for en onhang
 Som kleder sig met saadan prang
 Denne bog her faar/ huer lesse kand
 Til formaning den menige mand
 Ah vilde de høre Gudz ord Quinde oc Mand
 Hvad det ginge da vel til i alle Land

D. Gregorius Wagner
 til Gesell.

6

It an

It andet Kim i almindelighed / om denne
siste oc korte tid / oc om denne onde Verden.

I Begyndelsen bleff Verden skabt aff Gud
Oc i tre dele skifte effter hans bud /
Aar / vnder oc effter Mosis Lou
Elie huff gaar / som hun haffuer Thou /
Trint oc runt baade Himmel oc Jord /
Huert effter som det er skabt oc gjort
Syndig oc sorgengelige er Menniskens Id /
Men Guds ord varer til ewig tid.
Denne siste alder er icke nær slig
Som den første men meget wlig
Thi hun er rodfest dybt oc hart
Vdt al wdygd oc meget bonart.
I stor wtacknemmelighed
Mod Guds ord / som huer mand heed /
I skam oc skendzel mangfoldelig
I synd oc last saare straffelig
Ære oc relighed maa lide straff
Oc daglige fortryckis aff ret ondskaff /
Stor had oc affuend mand bær
Til sin Nefte baade fiern oc nær
Ingen tiener hin anden eller vil hannem gaar
Men haffue huer andre for spe oc spaar.
Hoffmod / prang oc praal offuer ald
Altsammen her aff Adams fald
At elcke huer andre i kerlighed
Deed ingen / thi hun er huer mand led
Men at dømme / for dømme oc vaske paa bag

Det vord huer mand baade nat oc dag.
 At gøre sin nabo skade / det dur
 At spore bimp / liuge oc staa paa lur.
 Huer søger sit eget nytte oc gaffn
 Wchistelige vnder Christet naffn.
 Beskue for Guds skyld alle stater
 Ere icke mange verre end Tycker oc Tater :
 Huo søger effter det som er cuigt :
 Oc icke mere effter det sorgengellit :
 Ere to alle dygder i stor misbrug
 I wdygder er huer mand viss oc klog
 Huo køber / huio steler / huio handler ræt
 Gud giffue at det er dyt eller læt :
 Er icke Berighed den onde rod
 Til falsk oc suig en stor hoffmod :
 Oc til al finantz oc bedrøget
 Hoff Hand oc Quinde / Hoff Huend oc Frel.
 Ingen kand tage sig vare i skimp oc skuff
 Saa suindig oc listig er Henneskens fornuft.
 Det giffuer mange en stor wro
 At ingensted findis loffue oc tro /
 Men wtro vancker saa vide omkring
 At den findis nu i alle Ting.
 At skende oc laste / foracte oc forsmaa
 At bande oc bagtale / det kand gaa /
 Hues leffnit er hannem saa spød
 At hand ey langt helder vaare døp :
 Om hand leffuer vdi den stat
 Som hand tøj tryggelige dø snart oc brat.

S z her

See wi hen til dom oc ræt
 Da er icke end alting der saa stæt /
 De affecter reger fald meget iblant
 At saa see til det som er sant /
 Skal Dominen gaa / Gud see der til
 Kagen kommer gierne did som konen vil
 Mude oc gaffue / pendinge oc skenck
 foruender retten met snedighed oc suenck /
 Det venstre øye til skenck mone see
 Det høye maa græde oc icke lee.
 Huo vil icke fra retten gaa
 Til den side der pongen henger paa?
 Den Pending den Pending / er io saa kæt
 Hoff alle / hoff alle / baade fiern oc nar /
 Ehuor mand legger det i lag.
 Den fattig saar seent ende paa sin sag.
 Der saar kommer der straff fra Gud
 for alting ske nu mod hans bud /
 Der saar kommer krig oc Blodspjættning
 Pestelentz / hunger oc dyring.
 Efferdi at mange fordrister sig til
 At dræbe oc myrde huem hand vil /
 Hemmelige om natten foruden sag
 Ja obenbarlige om den luse dag.
 I kaast oi tæring offuerflødelig
 I Mad oc dricke huert for sig /
 Met slemmen oc deminen oc rose der aff /
 Som det vaare aldrig verd pine eller straff.
 I singdom er mand wtaalmodig /

Holder

Golder kand oc middel foractelig /
 Huercken Aandelig heller Verdzlig lægedom
 Vil mand bruge / der gaar om /
 Huad der kand oc huad der vil
 Til døden bruger sit spil.
 Det er da forsilde oc forfømt
 Saaret lægts best naar det er ømt /
 Men wforstandighed er saa stor
 At mand skøder huercken formaning eller ord.
 Aager oc omslag rykke saa ind
 At de forðømme baade mand oc quind /
 Men huo skøder der effter oc retter sig:
 Huo tencker at pinen er euig:
 Stod Hellsfuede end oben saar huer mands Dø:
 Da lader mand icke aff at Aagre sø:
 End at Dieffuelen spør dem bort
 Næd i Pølen gennem Hellsfuedis port /
 Der at slide oc ryffue i Hellsfuedis saamp
 Gld / Suogel / Tiære / Røg oc Damp.
 Enten kommer Domme dag fuld snart
 At wi maa den vente met en sort /
 Heller oc anden ødeleggelse for viff
 Stor oc grum baade her oc hiff
 Stor opfø:
 Aff Gudz tilladelse er vel fortiene.
 Ja siger du / det er to sant
 Ingen kand holde det for løgen oc tant
 At det gaar ey to lige saa til /
 Men huo er den sig rette vil :

G

3

Huo

Gaa du tage sit stycke saar sig
 De kende sig saar Gud at være sig : *Me*
 Ah vilde huer til sit herte gaa
 De tencke huad vey hand er paa
 Til Helffuedis Pøel / heller Himmelens Troon
 At saa dødzens straff eller lifsens kroon /
 Vender om / vender om / det er høyt tid /
 At i lcke met Dieffuelen kommer did
 I pine oc quale / met Liff oc Siel /
 De saa met alle wgudelige part oc del.
 Gud er suld aff Naade oc Bartherttighed
 Men vater eder at i danbruge lcke det /
 De at i Jngenslunde synde der paa
 Om det skal eder ewige vel gaa /
 Vender eder om oc leffuer i fred /
 Met Gud oc Mennecken i huerste Sted /
 Lader Troen til Christum alene være ren.
 I herttet / foruden lyde / foruden men
 Aff Menneckens lare oc Helgens paakald
 Om i ville vndfly Adams fald /
 De huad i selffue hassue bøt der paa
 At Christus kand for eders synder staa.
 Troen være siden fructsommelig
 De mod sin Nefte venlig oc klerlig /
 I alle dygder from oc god
 At ingen er den anden imod /
 Met ord / gerning oc hertelaff
 At gøre eller lade det / huor aff

Gud

Gud kand fortjente oc doe. Næste lide ont /
 Saa lyder oc den pact oc forbund
 Som Gud med Menniskken haffuer gloze
 Effter sit hellige oc salige ord.
 Thi off bøn at vare som Bøn /
 Vden al bedrog / at huer som en Din
 Fluor høyre en anden i Are oc dygd
 De saa vere huer andre til glæde oc frygd.
 Da kommer det Gyltene alder igen
 Som der vaar først i Verden.
 At Gudz ord maatte klinge i alle Land
 De der effter leffue baade Quinde oc Mand /
 Til Christus personlige kommer til dom
 At siige ret aff mellem ond oc from
 De giffue huer foruden bøn /
 Effter sin gerning oc skyld deris løn.
 Som Scrifften klaerlige melder der om /
 At wi skulle alle møde for Dom.
 Huo da icke vil komme i nød
 Effter hand er aff Verden død /
 Hand lade Gudz ord oc Troen vere hans grund
 De det bekende aff herte oc mund
 De tro / bede oc haabe i al sin nød
 Saa vndflyer hand vif den euige død.
 Men disuer / de ere saare saa
 Som rettelige tencke oc tracte der paa
 Huorlunde de kunde beholde den euige fred
 Som Gudz Søn haffuer off self bered.
 De er fra Christi Apoflers tid

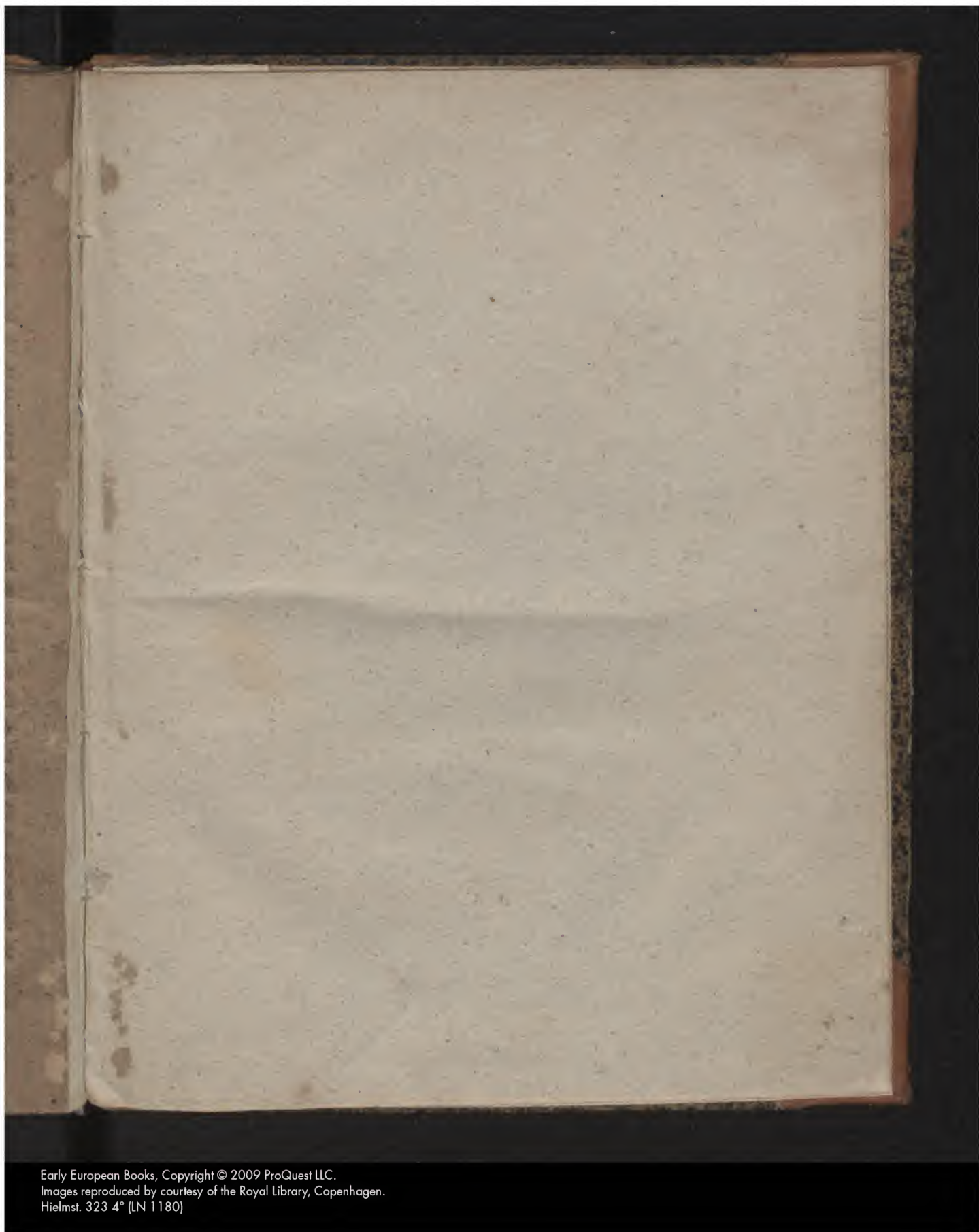
G 4

Som

Som en affred kommen til oss hē
Gud er sonlig den rette fred
De der i os saa ret ærlighed
Ja hand er os saa vort eneste Haab
Som oss er loffuit fra vor Daab /
De al den stund wi leffue maa /
Guad wi bede / det skulle wi saa /
Aff faderen vdi Sønens naffn /
De komme oss altsammen til gode oc gaffn.
Hand begerer ick e Himmels død
Men vil hielpen hannem til loffuit oss al sin nød.
Jeg vil hand skal omuende sig
Siger hand / oc enige leffue met mig.
Der saar lader oss bede / fattig oc rig
De vende oss om til Gud ydmygelig
At hand vil være vor tillid
De wi hans Bøn til euig tid
De prise oc loffue i Himmerig.
Gans Hellige Naffn euindelich
Ære være de Hellige Trefoldighed
Siger Amen ossue Christendom vliid oc bred.

Printet i Københaffn den iiii. dag

Marci / paa det Aar 1556.

323.